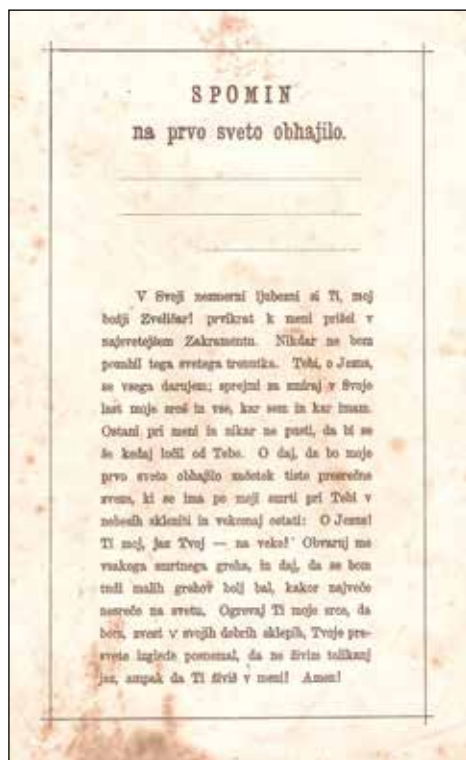

Slovesna prva obhajila v Selški dolini pred vojno in v vojnih letih skozi fotografije

Marija Gasser

Spomin na prvo sveto obhajilo.¹

Na Selškem so bile razmere med drugo vojno in še bolj po njej za življenje in za versko življenje vse prej kot ugodne. Duhovniki so bili izgnani, cerkve so bile porušene, nakopičilo se je ogromno nacističnega in komunističnega zla.

Vendar bom tokrat prikazala nekaj zelo lepega, kar je takratno življenje potegnilo iz tirnic zla in težav ter ga v tistih hudih časih osmišljalo. Dogodki ob prvem svetem obhajilu in živi spomini nanje so bili kratek časovni izstop iz brezupnega položaja. Beseda evharistija v izvirniku izhaja iz glagola "zahvaliti se", "obhajati zahvalo". Fotografije so izraz globokega spoštovanja, hvaležnosti, pozitivnosti, preprostosti. Fotografije, še bolj pa dejanja, prav zato izražajo božansko lepoto. Ljudje so se v tistem času soočali z izgubami, z nejasno prihodnostjo, oropani so bili osnovnega človeškega dostojanstva, prevladoval je strah za življenje. Obrazi na fotografijah se svetijo iz neke ožarjene čudežne lepote in miline. Vsak otrok na fotografijah nosi svojo resnično zgodbo, v katero se je vrnil, ko je ta lepi dogodek minil. Ob teh dogodkih so mi pripovedovali predvsem resnične, vesele in hudomušne zgodbe. Skozi to črno-belo harmonijo slik sije neka posebna energija, veselje, otroška sreča, radost, urejenost. Starši so poskrbeli za svečane slovesnosti, kljub temu da ni bilo niti za kruh. S tem so si osmislili življenje. Ljudje so si med sabo pomagali, pomagali v stiski mnogim družinam brez domov, posojali so si oblačila. Da so otroci prejeli prve modrosti, učenosti branja in znanja, so se zbirali na skednjih ali po hišah. Otroci niso bili vajeni ljudi, povedali so mi različne prigode. Zofka Šturm, roj. l. 1933, por. Kristan, Pavlinova iz Podlonka, se spominja, da je bila takratna pogostitev pravo razkošje: "bev kofe in bev kreh". Povedala mi je tudi, da je prišla lepo oblečena peš iz Podlonka do Češnjice, naprej do Selc jo je peljal stric s kolesom. V kolo je vtaknila nogo in komaj čakala, da slovesnost zaradi bolečin mine.

Človek ne živi samo iz sedanosti, ampak tudi iz preteklosti, v kateri išče zglede, ki jih poskuša uresničiti sedaj in v prihodnosti. Preteklost, tudi na kra-

jevni ravni, je odkrivanje korenin iz življenja in tudi prikaz verskega življenja v vojnih okoliščinah. Ob veliki noči 1941 je takratna zasedbena oblast pregnala slovenske duhovnike iz Gorenjske in Štajerske. V Selški dolini so Nemci zaprli vse duhovnike razen Antona Švelca in Antona Hribarja, ki je bil že star. Kasneje so Antona Hribarja zaprli v Šentvid. Nato so ga za en dan izpustili domov in ga poleg drugih vplivnih in zavednih Slovencev pregnali v Srbijo in na Hrvaško. Nemci so namreč imeli tudi podatke, kdo je ob koncu prve svetovne vojne podpisal Majniško deklaracijo.²

Organizacija verskega življenja je bila zelo težka. Lavantinskega škofa Tomažiča so hoteli prisiliti, da bi prepovedal rabo slovenščine v cerkvah. Le redki slovenski duhovniki so ostali na svojih župnijah. Verske obrede so opravljali v latinščini. Na Gorenjsko in Štajersko so prišli nemški duhovniki, v Škofjo Loko p. Rudolf Besel (1912–1977), ki je poleg celotne škofjeloške dekanije skrbel tudi za župnije vse do Šentvida, skupaj za 29 župnij. Delo misijonarja na področju Stare Loke in obeh dolin je nemški duhovnik Rudolf Besel prevzel leta 1942. Velikokrat so mu stregli po življenju. Bil je izjemna osebnost. Leta 2017 je bilo 70 let od njegovega odhoda iz Slovenije ter 40-letnica njegove smrti.

Duhovniki so ob pomoči srčnih deklet in žena ter tudi kateheta otroke uvajali v svete skrivnosti. Duhovnika Anton Švelc in Rudolf Besel sta si prizadevala, da bi bila dušna pastirja za vse. Besel je nenehno potoval od župnije do župnije. Sprva je imel tolmača, kasneje pa se je naučil slovensko. Oznanila, pridige in drugo je dal prevesti v slovenščino in potem so jih v cerkvi prebrali tisti, ki so vodili nedeljske molitve, mašne molitve, rožni venec in litanije. Ena izmed njegovih pridig govori o verski vzgoji otrok, o obhajilu, o postni postavi za vojni čas ter krstnih listih in namenil jo je vsem župnijam, da so jo prebrali.

Ljudje so svoje pokojne pokopavali sami. Duhovnika sta naknadno grobove blagoslovila. Ko sta obiskala župnije, sta krščevala, maševala, oskrbovala bolnike.

V župniji Zali Log je najprej pokopaval Konrad Triler, kasneje Janez Kristan, ki je, kadar je na Zalem Logu maševal p. Besel, prevajal tudi pridige in oznanila. Tudi v Železnikih sta pokopavala Konrad Triler, roj. l. 1929, ter Jakob Tavčar (1903–1990). V Davči sta pokopavala in vodila molitve za rajnega Franc Tušek ali Alojz Jemec. Po enkrat sta prišla med vojno v Davčo župnik iz Novakov Franc Rupnik in Stanko Vrtovec iz Podbrda.³ Konrad Triler in Tončka Šuštar, roj. l. 1933, roj. Tavčar, Špendalova, sta povedala, da so bile razmere po vojni glede verskega življenja še težje, saj je oblast onemogočala verske dejavnosti. Angela Rihtaršič, roj. l. 1934, je povedala, da po vojni niso imeli katekizma, župnik Kržišnik je bil neprestano pod drobnogledom oblasti. Po besedah Tončke Tavčar je bil njen oče Jakob Tavčar po vojni zaprt, ker je dal postaviti napise za birmo.

Prva sveta obhajila so imeli povsod. Kljub zelo težkim časom so poskrbeli, da so otroke učili laični pomočniki. Na prvi pogled v nadaljevanju zgolj nizam podatke, a ti podatki o takratnem življenju in o življenju posameznikov marsikaj razjasnijo o samem času. Med vojno je bilo obhajilo v Selcih leta 1942 in leta 1943 z g. Beslom, leta 1944 z g. Švelcem, septembra 1945 in leta 1946 pa z g. Pavletom Kržišnikom. Zbrani so bili otroci iz selške fare in tudi nekaj otrok iz Dražgoš, ki so po dražgoški tragediji živeli pri sorodnikih po vaseh. Zaradi vojnih razmer so se ga udeležili otroci različnih letnikov. Pri Sv. Lenartu je bilo obhajilo v letih 1943 in 1944 z g. Švelcem. Tja so med vojno romale skupine otrok, ki so prihajale na izpraševanje in se potem pripravljale na prvo sveto obhajilo in zakrament birmo. K Sv. Lenartu so hodili ljudje iz cele doline. Mogoče je bil tudi to vzrok, da so leta 1944 rušili cerkev? V Železnikih je bila slovesnost leta 1942 in 1943, obakrat s p. Beslom, v Davči leta 1943. V Sorici se prvega obhajila spominjajo le leta 1946 z župnikom Škvarčem.

Na Zalem Logu je slovesnost prvega obhajila leta 1942 vodil p. Rudolf Besel. Katehistinja Marija Markelj je otroke peljala na Sv. Lenart, kjer jih

je župnik spraševal in spovedal. Spotoma so jih opozorili na hajko, a se niso ustrašili.⁴ Aleš Šturm, roj. l. 1933, je povedal: "Bila je vojna, dolina je bila krščanska, zato so nas dekleta pripravljala na verouk. Na Zalem Logu je bila Galetova Micka, roj. Markelj, ki je v cerkvi tudi orglala. Ona je pripravljala otroke za verouk, tudi mene. Zali Log je bil mrtvilo, ni bilo izobraženih ljudi. Otroci iz Potoka smo spadali pod Zali Log. Tudi jaz sem hodil kratek čas v šolo na Zali Log. To je bilo konec leta 1944, ko so bile hajke, šole ni bilo. Učili smo se črke, lepo pisavo, abecedo, matematiko. To je bilo vse. Nobene strogosti, brez ocen, malo si obnovil črke in številke. Na Zalem Logu sta bila za učitelja med vojno Janez Klavara - Kristan in Marija Markelj. Kristan je bil tudi kot vaški administrator, vpisoval je v knjige."

V Sorici je bil soriški župnik Viljem Cunder izgnan. Poleg Rudolfa Besla je med vojno v Sorici duhovniško delo opravljal tudi župnik iz Podbrda Stanko Vrtovec, ki je zadnje leto vojne prihajal v Sorico vsako nedeljo.

Žene so v težkih časih opravljale veliko in plemenito delo. Kot je povedal Peter Polajnar, roj. l. 1928, so otroke naučile brati, pisati, zato se je večina otrok po končani vojni vpisala v tretji razred. Po vaseh so dekleta, kar vzbuja pogum in občudovanje, otroke učile računati, v prvem razredu do 10, v drugem do 100, pisati, brati, moliti v slovenskem jeziku. To so bile preproste učne moči, v glavnem dekleta, ki so bila bolj ozaveščena, bolj inteligentna oz. imele so čut za otroke. Učna snov je bila le za prvi in drugi razred. Tretjega in četrtega razreda ni bilo, ker ni bilo učne moči, prav tako ne nikakršnega materiala in ne usposobljenega kadra, saj je snov zahtevnejša. Pri tem ne smemo pozabiti staršev. Po pripovedovanju so se nekateri učili tudi doma.

V Selcih so učile otroke prvih večšin branja in pisanja in pripravljale za prvo obhajilo mežnarjeva žena, Ivana Ravnihar (1922–1975), roj. Krek; Stanka Potočnik, por. Habjan, Tonetova; v Zabrekvah Marica Pegam, v Bukovščici Kristina Vilfan,

Matevževa; v Dolenji vasi Marija Rakovec, v Davči Franc Frelih. V Davči je kratke nagovore in oznanila prevajal Tomaž Sedej, na Bukovici Marija Potočnik, Vrbanicova; in Katra Kalan, Štefanova; v Golici Ivanka Gartner, Brnova; na Češnjici in Studenem Ivanka Prevc, v Luši Gabrijela Štibelj in Marjanca Kokalj, Jurjevcova; na Rudnu Marica Vrhunc, Žagarjeva; v Rovtu Anica Potočnik, na Zalem Logu Marija Markelj (1911–2005), Galetova Micka; in Janez Klavora – Kristan, v Sorici Julka Frelih, pri Sv. Lenartu Marica Tušek, v Topoljah Marija Rovtar, v Železnikih Frančiška Logar, Karlincova, njena hči Cirila in Granikarjeva Tonika ter "ta mala Johanca". Konrad Triler je povedal, da je bila "ta mala Johanca" zelo revna in verna, hranila se je pri Dermotovih. V Železnikih so se otroci zbirali po hišah. Na Češnjici je Antonija Ramovš (Tonika) pripravljala otroke v vsaki družini posebej.

V Šolski kroniki Davča lahko preberemo, da so novembra 1944 že ustanovili slovensko šolo. Poučevanje je potekalo na več mestih: pri Podgrivarju je poučevala Justina Prezelj – 23 učencev, pri Jemcu Ivana Gartner – 24 učencev, pri Vrhovcu Cilka Frelih – 13 učencev, pri Zakovkarju Cilka Peternelj – 16 učencev, pri Zgagu Milica Jensterle – 14 otrok. Večkrat so morali zaradi Nemcev predčasno končati pouk. Pouk je trajal šest mesecev.⁵

Marica Prezelj, roj. l. 1935, je povedala: "Pouk smo imeli trikrat ali štirikrat na teden. Začeli smo v novembru in končali, ko je bilo konec vojne. Šola je bila v naši hiši, na vrhu pri Zakovkarju, bilo nas je 16 učencev. Učili smo se računati, brati, pisati, veliko smo peli, saj je teta Cilka rada pela. Prepevali

smo slovenske ljudske pesmi: Na planincah, Jaz pa pojdem na Gorenjsko, Pastirček ... Nekoč smo se morali umakniti, saj je sosed Štulc povedal, da gredo Nemci iz Podhoča, vendar mi jih nismo videli. Šola smo nadaljevali po vojni v Davči."

Šola je bila tudi v Ojstrem Vrhju. Peter Polajnar, roj. l. 1928, je povedal, da je to šolo vodil Janez Prevc, Prevcov Janče, s Studena. Šola je bila tudi v Podlonku. V šolski kroniki piše, da je v času druge svetovne vojne poslopje osnovne šole v Podlonku ostalo celo, potem je služilo sestankom in kulturnim prireditvam ter zadrževanju partizanske vojske. Od novembra leta 1943 je služilo kot stanovanje trem družinam iz vasi Prtovč. Domačini, ki so po sili razmer bivali v šoli, so povedali, kakšen strah jih je preveval, da ne bi prišli Nemci, saj so bili mitingi zelo pogosti in so trajali celo noč. Učili sta dve domačinki brez pedagoške izobrazbe: Marica Gartner in Kristina Gartner.⁶

Prav tako so dekleta otroke pripravile na birmo leta 1942 v Železnikih. V Železnikih je bilo tedaj, 30. septembra 1942, birmanih 707 otrok, ki so prišli tja iz najrazličnejših krajev, med drugim tudi iz oddaljenjših Begunj, Kranja, Jamnika, Radovljice, Suhe.⁷ V Železnike so prišli peš ali so jih pripeljali z vozovi tudi iz vseh vasi Selške doline. Nobene politične usmerjenosti, ampak le trdno zavezani krščanskim vrednotam.

Kot je povedala Tončka Šuštar, je pridigo nemški duhovnik poslal na vse župnije, kjer so jih brali zaupniki, v Železnikih je bil to Jakob Tavčar. Ob 10. uri so bile v cerkvi molitve, njen oče pa je to pridigo, ki je aktualna še za današnji čas, prebral.

Čuveni pastir pravi se ozkeat: Pazite na vsako ožgjo vaših otrok!
 Poslušajte jih pridno k sv. maši in sv. obhajilu. Vaši otroci morajo le v rednih
 slušajih storiti smatni greh. Prvi je potrebno, da grede pred vsakim
 sv. obhajilom k spovedi.

Ugovarjal boš morda: Moj otrok je puzpulist, ternač in pceden. Pravno
 zaradi tega še bolj potrebuj Kristusca, zato naj tom večkrat hite k njemu
 ta ga prijme v svoja sice, lpar, ko pialajo stvarjane, potrebujji Onaga, ki
 edini more pomagati. Pravno je, da s pravim namenom, z razumevanjem
 ter pobožno prijme Kristusca.

Samo smatni grehi so ovira za sv. obhajilo. Potrebno je, da si Bog pri-
 lasti sva vaših otrok kakor hudobni duh ki hoče pogubiti vsa ljudi.
 Pri mnogih se mu to posreči - ne pa pri tistih, ki se Boga oblapajo, pogosto
 k njemu hite, ga prijmejo in so potem oboroženi z njegovu pomočjo.

Če je vaš otrok Bogu in ne prepustite jih slabim, splevom sveta.

Sv. obhajilo nas najtežnje združuje s Kristusom. Tam pogostija se zdaj združje
 jmo z Bogom - tam prisvojaje človek tudi v nebesih združeni z njim.

Prigovor mami: "Prvi mi, s kom se družis in poram ti, kdo si". Telo selja
 tudi turlaj. Sv. obhajilo nas združuje pr. vno s Kristusom, sv. obhajilo nam
 da novo pravno do nebes.

Sv. obhajilo nam pomnojuje poverljivost milost. Sv. obhajilo nam daje moči od
 zgoraj v boju zoper greh. Sv. obhajilo naredi naše duše svete in čiste.

Sv. obhajilo nas učuje malih grehov brez spovedi. Sv. obhajilo nam izbrisuje
 čame klagi za greh. Samu smatnih grehov se moramo prvi spovedati.

Sv. obhajilo - ta združitelj med Bogom in Boga ljudskim človeškim otrokom,
 očarava vse anđele in svetnike v nebesih. Turlaj ne bi turlaj izkoristili tega
 teha milosti. Česa pri Bogu ne pramre nebena molitev, nebena solga, to
 doseže večkrat dobro sv. obhajilo. Molitev otrok prodira oblaki - pravi
 pogovor. Pri sv. obhajilu se pa molitev ne dvigne samo do nebes, temveč sam
 Bog se ljudem nagre dolgi z nebes ter ne otine človeku samo poljuba miru,
 temveč se popolnoma nastani v tem človeškem otroku.

Prepisega mi na svetu! In vi stari, hočete svojim otrokom in sobi kaptiti Boga?

Po besedah vašega dušnega pastirja vas opominja in pravi Bog. Poslušajte njegov
 glas! "Kdor vas poslušaj, mene poslušaj; kdor vas zamiruje, mene zamiruje",
 je govoril Kristus svojim apostolom.

Če ste najmanj božjega kraljestva, vse dolgo je pastirnska stvar in sa vam
 bo naravno, govori Kristus.

Selca

Prvo sveto obhajilo leta 1937

Obhajilo v Selcih, 1937. Foto: arhiv Filipa Gartnerja, roj. l. 1930, Golica. Viri: Francka Rovtar, roj. l. 1928; Ludvik Rovtar, roj. l. 1930, Topolje; Peter Polajnar, roj. l. 1928, Češnjica.

K obhajilu so šli otroci, rojeni v letih 1930–1933. Vodil ga je g. Franc Šuštaršič (1889–1948), župnijski upravitelj v Selcih v letih 1925–1941. Prišel je iz Horjula, bil je stric Pohlevnovih iz Selc. Za Zofijo Šolar, roj. l. 1930, por. Demšar, je bilo prvo sveto obhajilo nepozaben dogodek. Peš je šla iz Kališ v Selca. Oblekico je podedovala od svojih sestric, čevlje, ne sicer bele, pa je imela svoje. Župnik in kuharica sta jih pogostila z belo kavo in piškoti. Škrnicelj s piškoti pa je nesla še domov. Tega nikoli v življenju ne bo pozabila.

Prva vrsta od leve proti desni: • Albert Pikuš (†), Selca • Stanko Hajnrihar (†), roj. l. 1931, Kosov, Selca • Ludvik Mohorič (†), Ozebkov, Golica

Druga vrsta od leve proti desni: • Minka Rakovec, Ledinarjeva, Dolenja vas • Jožica Zmrzak (živeli so v Selcih pri Ožbet) • neprepoznana • Tončka Pfajfar, Mežnarjeva, Lajše • Šolar, Sorškova, Selca • učiteljica Milka Demšar, por. Rupar, slikana s svojim 1. razredom, ter g. Franc Šuštaršič, župnik • Francka Gajgar, Češnjica • Jožica Nastran, Jelenčkova • Tončka Habjan, Pikcova iz Kališ • neprepoznana • Poldka Mohorič, Golica (na roki ima črn trak zaradi smrti očeta)

Tretja vrsta od leve proti desni: • Franc Fajfar, Brinarjev, Lajše • Ludvik Rovtar, roj. l. 1930, Topolje • Tone Benedik, Šrajev, Studeno • Zofija Šolar, Žanova, Kališe • Minka Debeljak, Ledinarjeva, Dolenja vas • Francka Potočnik, Lovrinova, Zapreval • Vrhunc, Vrhuncova, Topolje • Francka Rešek, Hobetova, Selca • Ramovš, Žnidarjev, Dolenja vas • neprepoznana • neprepoznana • neprepoznana

Četrta vrsta od leve proti desni: • Jože Kokalj, Blažovcev, Studeno (pri 26 letih ga je ubila strela) • Leopold Šturm, Češnjica (v tretjem razredu umrl za meningitisom) • Janez Pogačnik, Krempljov, Dolenja vas • Franc Ramovš, Žnidarjev, Dolenja vas • Maks Bertoncej, roj. l. 1931, Kosov, Lajše • Franc Markelj, Češnjica • Anton Benedik, Šrajev s Studena • Vinko Veber, Podrtnikov, Dolenja vas • Luka Mohorič, Lončarjev, Češnjica • neprepoznana • neprepoznana

Prvo sveto obhajilo v Selcih leta 1942

Prvo sveto obhajilo v Selcih leta 1942, duhovnik Besel, levo zadaj katehet Ramovš. Foto: arhiv Minke Kolman, Begunje

Fotografija je nastala v Selcih leta 1942, k obhajilu so šli letniki 1933, 1934 in 1935. Ta fotografija je iz Selc, selške fare, ki je takrat obsegala Češnjico, Rudno, Selca, Bukovico, Dolenjo vas, Ševlje, Zabrekve, Topolje, Golic, Podlonk, Podblico, Lajše, Dražgoše, prepoznali smo tudi enega otroka iz Železnikov. Po dražgoški tragediji so bile družine pri sorodnikih po dolini. Na fotografiji je 88 prvoobhajancev, prepoznali smo jih 62. Dopusčam tudi možnost manjše napake, kljub temu da je bilo več ljudi istega mnenja. Fotografija je bila posneta v Selcih, pri Grosln, Leben. Fotografiral je Franc Bešter, Kalan. Levo stoji katehet Anton Ramovš (1924–2011) iz Dolenje vasi. Domačini mu pravijo tudi Tonče. Želel je postati duhovnik, po čudežu je preživel vojno in povojni čas in postal znameniti dr. Anton Ramovš, geolog, paleontolog, slovenski znanstvenik. Vodil je obnovo cerkvice sv. Miklavža nad Golic.

Prva vrsta od leve proti desni: • Franc Kavčič, Bitcov, Dražgoše • Franc Rihtaršič (†), Škandrov, Pozirno • Viktor, Pogorelcov, Selca (deček je bil v reji) • Tomaž Vrhunc (†), Žagarjev, Rudno • Jože Potočnik, Zabrekve • Jože Šturm, Pavlinov, Podlonk • Jože Vrhunc (†), Topolje • Janko Habjan, Ožbicov, Dražgoše • Janez Megušar, Lukov, Rudno

Druga vrsta od leve proti desni: • neprepoznana • Marija Thaler, Studeno • Ivanka Tolar, Dašnica • Zofka Šmid, Gregorjeva, Podlonk • neprepoznana • neprepoznana • Marija Eržen, Gašperjeva, Rudno • Marta Leben, Lebnova iz Ševalj (živi v Avstraliji) • Marica Jelenc, Lavtarjeva, Golica • (Minka Tolar, Podlonk) • Rudolf Besel (1912–1977) • Ivanka Pegam (†), Žanova, Zabrekve • neprepoznana • Zofka Šturm, Pavlinova, Podlonk • Olga Lušina, Urbankova, Dolenja vas (živi v Kranju) • Anica Pogačnik (†), Dolenja vas (živela v Kranju) • Marta Bogataj, Kovačeva, Češnjica • Ivanka Šubic, Jakova, Železniki • neprepoznana • Cilka Benedik, Šrajeva, Studeno • neprepoznana

Tretja vrsta od leve proti desni: • Minka Lotrič, Grogcova, Dražgoše • Marica Potočnik (†), Lovrinova, Selca – Zapreval • Vida Eržen, por. Gortnar, Podlonk • Milena Luznar, Žanetova, Selca • Tončka Demšar, Mlinarjeva, Rudno • neprepoznana • neprepoznana • neprepoznana • neprepoznana • Katarina Eržen, Novakova, Češnjica • Francka Mesec, Prevčeva, Češnjica • Milena Vrhunc, Matevžova, Topolje (učiteljica v Tolminu)

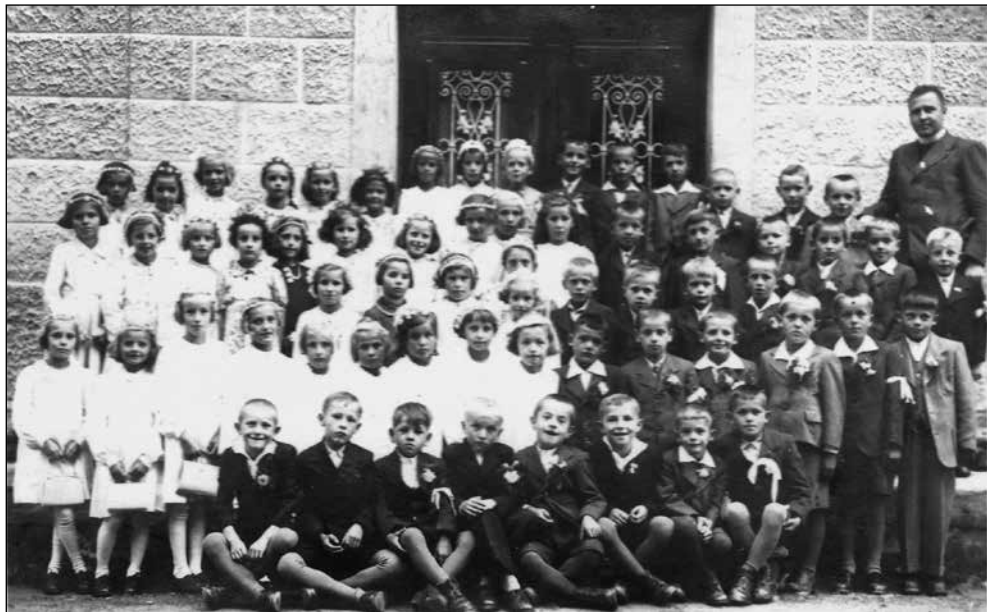
• Marinka Prevc, Zamalnova, Selca, por. Mohorič (mož Ozbekov Ludvik) • Francka Thaler, Mlinarjeva, Češnjica • Mina Eržen, Reškova, Češnjica • Tončka Prezelj, Galetova, Češnjica • Milka Šturm, Ferjanova, Češnjica • neprepoznana • Minka Pogačnik, Podnatovceva, Selca

Četrta vrsta od leve proti desni: • Anton Ramovš (1924–2011) • neprepoznana • Zofka Potočnik, Zabrekve • Lojzka Rejc, Podlonk • Darinka Urh, Podlonk (živi v Kanadi) • neprepoznana • neprepoznani • Franc Prezelj, Štincov, Podlonk • Anton Lušina, Ožbic, Dražgoše • neprepoznani • Janez Bernik (†), Figelcov, Selca • Jože Kalan, Dolenja vas (živi v Avstraliji) • Marjan Leben, Ševlje (živi v Nemčiji) • Jože Bernik, Figelcov, Selca • Janez Mohorič (†), Petričkov, Prtovč • Anton Megušar, Lukov, Rudno • neprepoznana • Marica Lavtar, Stojavčeva, por. Berce, Matičkova, Dolenja vas • neprepoznana • neprepoznana • neprepoznana • neprepoznana • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani

Peta vrsta od leve proti desni: • Filip Eržen, Rudno • Janez Šolar, Muhovc, Selca • Kalan, Bukovica • Franc Eržen, Rudno • Janko Lotrič (†), Zamalnov, Selca (živel v Nemčiji) • Franc Lušina, Lpinšarjev, Dolenja vas • Niko Leben, Groselnov, Selca • Tone Bernik, Klemenov, Bukovica • Jože Nastran, Babcn, Jelenčkov, Selca • Janez Tolar, Matjažev, Prtovč • Ciril Lušina, Andrejčkov, Dražgoše • Pavle Gortnar, Žagarjev, Podlonk • Šturm Janez, Lenčkov, Rudno • Jože Rejc, Jakov, Podlonk • neprepoznani • neprepoznani

Marica Jelenc, por. Zajc, roj. l. 1935, Lavtarjeva iz Golice, je o svojem obhajilu povedala: "Takrat smo šli k prve-
mu obhajilu, ne da bi se kaj pripravljali. Spomnim se samega joka, saj je bil pri nas na mrtvaškem odru mamin
brat, Janez Jelenc (1907–23. 7. 1942)."

Prvo sveto obhajilo v Selcih leta 1943

Prvo sveto obhajilo v Selcih, 5. 9. 1943, župnik Anton Švelc.

Fotografija je bila posneta pod cerkvijo v Selcih, kjer je danes parkirišče, zraven Jakelnove hiše, pri Kramarju, kjer je bila nekoč trgovina, župnišče, pošta. Prepoznanih je 47 od 59 oseb. Podatke so posredovali: Ciril Pohleven, roj. l. 1936, in Minka Pohleven, roj. l. 1934, Mojca Kankelj, roj. Pogačnik, roj. l. 1935, Češnjica, Antonija Thaler, roj. l. 1933, Mlinarjeva, Cilka Eržen, roj. l. 1935, Reškova, Češnjica, Ciril Pogačnik, Krempljov, Julka Jagodic, roj. l. 1935, Strugarjeva.

Prva vrsta od leve proti desni: • Marjan Kokalj, roj. l. 1935, Blažovcov, Topolje • Vinko Bernik, Figelcov, Selca • Ciril Pohleven, roj. l. 1936, Pohlevnov, Selca • Jakšov iz Lajš (odšli v Ameriko) • Tone Lušina, roj. l. 1935, Andrejčkov, Dražgoše • Franc Hajnrihar, roj. l. 1935, Kosov, Selca • Filip Kavčič, roj. l. 1935, Bitcov, Dražgoše • Tone Bogataj, Kovačev, Češnjica

Druga vrsta od leve proti desni: • Minka Megušar, roj. l. 1934, Pintarjeva, Češnjica • Mojca Pogačnik, por. Kankelj, roj. l. 1935, Petričkova, Češnjica • Lojzka Prezelj, por. Bernik, Galetova, Češnjica • Marjana Prevc, Prevcova, Studeno • Katka Nastran, Štihelnova, Studeno • Marinka Pfajfar, Petrovcova, Selca • Angela Mohorič, Jeralova, Ševlje (poročena pri Jelenc, Dolenja vas) • Tončka Vrhunc, Topolje (živi v Dolenji vasi pri Cvernu) • Mira Vrhunc, Matevževa, Topolje (poštna uradnica v Novi Gorici) • Niko Bogataj, Skalovcov, Češnjica • Rok Mohorič, Šuštarjev iz Ševelj • neprepoznani • Marjan Leben, Ševlje • Lojze Šubic, Pavletov, Rudno • Jože Gartner, Lukcov (v Ameriki, oče Hribovcov iz Stirpnika) • neprepoznani

Tretja vrsta od leve proti desni: • Julka Jagodic, Strugarjeva, Selca • Marinka Rihtaršič, Ažmanova, Selca • neprepoznana, Dražgoše • Rezka Gajgar, Gajgarjeva, Češnjica • za njo Marija Potočnik, Frtnetova iz Zabrekev, por. Demšar (živi na Studenu) • dva neprepoznana • Benedik, Šrajev, Studeno • Lojze Šubic, Pavletov z Rudna • Jože Bernik, Klemenov z Bukovice • Ivan Gartner, Novakov z Jelovice • Marjan Berce, Štihelnov, Lajše • neprepoznani

Četrta vrsta od leve proti desni: • Julka Demšar, Dašnica, Češnjica • neprepoznana • Tilka (Pintar), Posečnkova, Studeno • neprepoznana • Milka Šmid, Mlinarjeva, Selca, Selnica • Marinka Kalan, Grogurjeva, Dolenja vas • Katka Pintar, Posečnkova, Studeno • Katka Šolar, Rudno • neprepoznana • Tončka Gartner, Novakova z Jelovice • neprepoznana • neprepoznani • neprepoznani • Janez Thaler, Tišlarjev, Studeno • Lojze Benedik, Šrajev, Studeno • neprepoznani, Bukovica • Ramovšev iz Dolenje vasi (imena ne vedo) • neprepoznana

Peta vrsta od leve proti desni: • Marija Šolar (†), Rokova, Rudno • Slava Bešter, Matocova, Rudno • Vika Pohleven, Selca • Klara Benedik • Cilka Eržen, Reškova • zraven neprepoznana

Zadnja vrsta pri vratih od leve proti desni: • Ivanka Ramovš, Žnidarjeva iz Dolenje vasi • Katarina Hudolin, Koncova, Češnjica • Neža Bešter, Polakova, Dražgoše • Ciril Pogačnik, Krempljov, Dolenja vas • neprepoznani • Tone Mesec, Prevcov, Češnjica • neprepoznani • Franc Bernik, Benedkov, Dolenja vas • Janez, Plajbov, Lajše • župnik Anton Švelc

Prvo sveto obhajilo v Selcih leta 1944

Selca, prvo sveto obhajilo, 4. 10. 1944, Švelc in kateheti. Foto in vir: arhiv Marinke Rihtaršič, roj. l. 1934, in njene sestre Angele, roj. l. 1944, Ažmanovih

Fotografija je nastala v Selcih pred Kramarjevo hišo. Marinka Rihtaršič se spominja, da so za pogostitev dobili belo kavo in bel kruh.

Prva vrsta od leve proti desni: • neprepoznani • Mila Kosem, Praprotno • Minka Rakovec, roj. l. 1936, roj. Habjan, Pucnikova, Kališe • Milka Košir, Cvernova, Sv. Tomaž • Rezka Kavčič, roj. l. 1935, Jakcova, Dražgoše • neprepoznana, Praprotno • Tončka Marenk, roj. l. 1937, Blažonova, Selca • neprepoznana • Berta Semen (†) roj. l. 1935, Selca • Minka Bertoncej, roj. l. 1936, Lajše • Minka Basaj, roj. l. 1937, Selca • neprepoznana • Cirila Rihtaršič, roj. l. 1936, Kosova, Lajše • neprepoznana, Bukovica • Katka Marenk, roj. l. 1936, Pikcova, Dražgoše • Zdravko Habjan, roj. l. 1936, Šmajev, Selca (živi v tujini)

Druga vrsta od leve proti desni: • dva neprepoznana • Jože Pfajfar, Brinarjev, Lajše • Lovro Bergant, Orlov, Sv. Tomaž • neprepoznani • Bukovic, Blejcova, Sv. Tomaž • Tončka Bergant, Orlova, Sv. Tomaž • Minka Mesec, roj. l. 1936, Lopatovceva, Selca • neprepoznani • neprepoznani • Francka Mohorič, Lončarjeva, Češnjica • Angela Košir, Studeno, Potokarjeva • Franc Bernik, Klemenov, Bukovica • Janez Kankelj, roj. l. 1935, Bukovica (Belgija) • Janez Thaler, roj. l. 1936, Tišlarjev, Studeno • Filip Rejc, roj. l. 1935, Podlonk • neprepoznani

Zadnja vrsta od leve: • Peter Bernard, Draboslarjev • Tone Božič, Bilbanov, Kališe • Marjan Čemažar, roj. l. 1936, Selca • Tone Demšar, Rudno • neprepoznani • Franc Šubic, Rudno • župnik Anton Švelc

Katehistinje: • Stanka Potočnik, Tonetova, Selca • zadaj Ivanka Prevc, Prevcova, Studeno • pred njo Vrhunc Marija, Rudno • zadaj Mici Rakovec, Bregarjeva • pred njo Francka Gartner, Pavličkova, Podlonk • Marija Potočnik, Vrbanicova, Bukovica • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • Zdravko Habjan, Cvernov, Dolenja vas • neprepoznani

Prvo sveto obhajilo v Selcih leta 1945

Prvo sveto obhajilo v Selcih 16. septembra 1945. Foto: arhiv Janeza Bertonclja, roj. l. 1937, Bukovica; arhiv Marije Gartner, roj. l. 1938, Zalogarjeve, Rudno

Fotografija je nastala pred Krekovim domom v Selcih. Prepoznanih je 36 od 84 oseb.

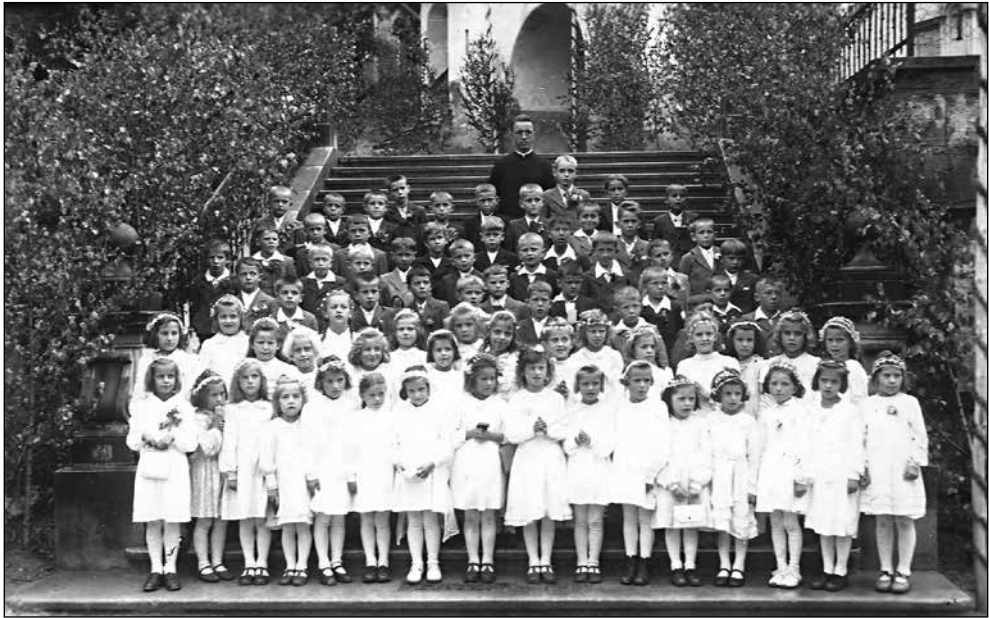
Prva vrsta od leve proti desni: • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • Kolendrov • Miha Šifrar, Praprotno • neprepoznani • neprepoznani • Peter Pogačnik, Pepelov, Dolenja vas (utonil, padel v reko Inn pri gradnji mostov v bližini Innsbrucka, Avstrija) • Vinko Rant, Mehnetov, Dolenja vas • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • Filip Gartner, Novakov

Druga vrsta od leve proti desni: • neprepoznana • Marta Leben, Jožova, Selca • neprepoznana • neprepoznana • neprepoznana • Cilka Prezelj, Podovšarjeva, Češnjica • Minka Benedik, Šrajeva, Studeno • Elza Benedičič (roj. Mohorič), Mlakarjeva, Studeno • Pavla, Lopatovcova, Selca • Anica, Kovačeva s Češnjice • župnik Pavle Kržišnik (†), roj. l. 1910 v Poljanah (deloval v Selcih v letih 1945-1964) • neprepoznana • neprepoznana • Marica Lušina, Guzijeva, Dolenja vas • neprepoznana • Mina Šmid, Štefanova, Bukovica • Bernarda Benedik, Studeno • Milena Jauh, Urbanova • Tončka Eržen, Novakova, Češnjica • Marija Pečnik, Kožuhova, Selca • Cilka Šolar, Dražgoše • Marija Gartner, roj. l. 1938, Zalogarjeva, Rudno • Tončka, Žbenklarjeva s Češnjice, por. z Jernačem

Tretja vrsta od leve proti desni: • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznana • Tončka Šolar, Rokova, Rudno • neprepoznana • neprepoznana • neprepoznana • Ivanka Prezelj, Erženova, Podlonk • neprepoznana • Ivanka, Koritnikova, Dražgoše • Marija Eržen, Gašperjeva, Rudno • Leben Marta, Lebnova, Ševlje • Ledinarjeva, Dolenja vas • Marica Gartner, Blekarjeva, Dolenja vas • Anka Megušar, Lukova, Dolenja vas • Ivanka Eržen, Gašperjeva, Rudno • neprepoznana • neprepoznana • neprepoznana • Darinka Tolar, Češnjica • neprepoznana • neprepoznana • Milka Gartner, Dražgoše, kasneje Tobakarjeva, Podlonk • neprepoznani • neprepoznani

Četrta vrsta od leve proti desni: • neprepoznani • Lojze Bešter, Matocov, Rudno • Aleš Potočnik, Bogatejev, Rudno • Tone Vrhunc, Žagarjev, Rudno (utonil) • Janez Šifrar, Praprotno • Janez Bertoncelj, roj. l. 1938, Jožovc, Bukovica • neprepoznani • Peter Pogačnik, Krempljov, Dolenja vas • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • Franc Vrhunc, Matevžov, Topolje • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani

Prvo sveto obhajilo v Selcih leta 1946

Prvo sveto obhajilo, Selca, 23. 6. 1946. Prepoznanih 46 od 69 oseb. Viri: Minka roj. Rakovec, roj. l. 1936, por. Habjan, Pucnkova, Kališe; Minka Benedik, roj. l. 1938, Balančova, Dolenja vas; Lojze Šmid, roj. l. 1939, Bregovcov.

Prva vrsta od leve proti desni: • Minka Ramovš (†), roj. l. 1938, Žnidarjeva, Lajše • Minka Bertoncelj (†), roj. l. 1938, Lovrinova, Lajše • neprepoznana iz Podblice • Semen, Bitencova, Selca • Potočnik, Brdarjeva, Stirpnik • Stanka Miže, roj. l. 1939, Golica • neprepoznana • Ida Mohorič, roj. l. 1937, Trojarjeva, Golica (avtoričina teta) • Julka Šifrer (†), Češnjica (umrla po vojni za škrlatinko) • neprepoznana • Marija Rihtaršič, roj. l. 1937, Švebova, Lajše • Lojzka Marenk, roj. l. 1939, Blažonova, Selca • neprepoznana • Štefka Benedičič, roj. l. 1938, Češnjica • Marta Leben, roj. l. 1938, Groselnova, Selca • Minka Benedik, roj. l. 1938, Balančeva, Dolenja vas (opisana v knjigi Vasi pod Ratitovcem, str. 80)

Druga vrsta od leve proti desni: • Vida Mohorič, roj. l. 1936, Bajtarjeva, Stirpnik • Ivanka Berce, roj. l. 1937, Plajbova, Lajše • neprepoznana • neprepoznana • Majda Kralj, roj. l. 1937, hči Bercetove Cilke (Osnovno šolo obiskovala v Selcih, živi v Ljubljani. Oče je bil carinik v Makedoniji.) • Ljudmila Tušek, roj. l. 1937, Podnivcova, Stirpnik (avtoričina mama) • Marta Pohleven, roj. l. 1938, Farovška, Selca • Pavla Dolenc, Buhova, Stirpnik • za njo Tilka Tušek, roj. l. 1939, Podnivcova, Stirpnik (avtoričina teta) • neprepoznana • Betka Markelj, roj. l. 1937, Mežnarjeva od Sv. Križa, Kališe • Marinka Lotrič, roj. l. 1938, Blažova, Zamalnova, Selca • Polda Mohorič, Bajtarjeva, Stirpnik • Marija Markelj, roj. l. 1936, Mežnarjeva od Sv. Križa, Kališe • neprepoznana • Silva Suva, roj. l. 1938, Dražgoše • Marica Mravlje, por. Benedik, Koroščeva, Dolenja vas Poročena Benedik

Tretja vrsta od leve proti desni: • trije neprepoznani • Danilo Bajc (Lojze Šmid je povedal, da je postal kemik in živel v Celju, na roki naj bi imel šest prstov.) • Matija Rihtaršič, roj. l. 1938, Kosov iz Lajš • neprepoznani • neprepoznani • Rafko Pogačnik, roj. l. 1939, Pepelov, Dolenja vas • Janko Šmid, roj. l. 1938, Štefanov z Bukovice • Polde Gartner, Novakov, Češnjica • Filip Gartner, Novakov, Češnjica • neprepoznani

Četrta vrsta od leve proti desni: • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • Lojze Šmid, Bregovcov, Selca • Jože Jeglič, roj. l. 1938 (njegova mama je Kalanova Marija iz Selc) • Marjan Rihtaršič, roj. l. 1938, Šurkov, Studeno • Klemenov z Bukovice • neprepoznani • Slavko Lavtar, roj. l. 1938, Gričev, Dolenja vas

Peta vrsta od leve proti desni: • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • Franc Šifrar, roj. l. 1937, Štefanov, Selca • za njim neprepoznani • za njim Matija Rihtaršič, roj. l. 1938, Kosov iz Lajš • neprepoznani • Mirko Benedik, roj. l. 1937, Balančev, Dolenja vas • neprepoznani • Tone Nastran, roj. l. 1938, Štihelnov, Studeno • Tone Rakovec, roj. l. 1938, Pucnkov, Kališe • Tone Thaler, roj. l. 1938, Tišlarjev, Studeno • Jože Ramovš, Žnidarjev, Dolenja vas • zraven levo neprepoznani • župnik Pavle Kržišnik

Katehetske skupine

Prvo sveto obhajilo v Selcih leta 1946, slika s katehistinjo Marijo Potočnik, Vrbanicovo z Bukovice.

Marija – Marica Benedik, roj. l. 1938, je povedala, da so se učili v Balančevi hiši v Dolenji vasi. Po vojni, leta 1945, so imeli verouk, prvo sveto obhajilo je bilo v Selcih.

Prva vrsta od leve: • Pavla Dolenc, roj. l. 1937, Buhova • Vida Mohorič, roj. l. 1936, roj. Bogataj, Bajtarjeva • Tilka Tušek, roj. l. 1938, roj. Dolenc, Podnivecova • Ljudmila Tušek (1937–2012), roj. Mohorič, Podnivecova (avtoričina mama) • Polda Mohorič, roj. l. 1938, roj. Bernard, Bajtarjeva • katehistinja Marija Potočnik, Vrbanicova • Marija Benedik, roj. l. 1938, Balančova • Silva Suva (†), roj. l. 1937 (stanovali pri Lencu, potem ko so pribežali iz Dražgoš) • Minka Ramovš, Žnidarjeva • Marica Mravlja, roj. l. 1938, roj. Benedik, Korošče
 Druga vrsta od leve: • Jože Ramovš, roj. l. 1937, Žnidarjev • Slavko Štibelj • Andrej Bergant, roj. l. 1938 (pevec pri Fantih s Praprotna) • Mirko Benedik, Balančov • Tone Dolenc, Mlinarjev iz Luše

Verouk v Selcih leta 1943. Foto in vir: Marinka Rihtaršič, roj. l. 1934, in Angelca Rihtaršič, roj. l. 1944, Ažmanovi, Selca, in Minka Rakovec, roj. l. 1936, roj. Habjan, Pucnkova, Kališe.

Od leve proti desni: • Stane Berce, Matičkov • Janez Šolar, Muhovc • Jože Nastran, Jelenčkov, Babcn • Vera Pečnik, Kožuhova • Minka Lotrič, Grogcova, Dražgoše • Marinka Rihtaršič, Ažmanova • Jože Bernik, Figelcov
 Zадaj od leve: • Janez Bernik, Figelcov • Milena Luznar, Žanetova • Minka Pogačnik, Podnatovcova • Janko Lotrič, Zамalnov

Veroučna in šolska skupina, Selca. Foto in vir: arhiv Marice Zajc, roj. Jelenc, roj. l. 1935, Lavtarjeve iz Golice.

Spređaj: • Marta Pohleven • Marta (Benedičič)

Prva vrsta od leve proti desni: • Magda, Jakelnova, Selca • Minka Basaj, por. Arh, Basajeva, Selca • Marinka Pečnik, Selca • Vida Marenk, Blažonova, Selca • Mira Hajnrihar, Kosova, Selca • Ida Mohorič, Trojarjeva, Golica • Zdravko Habjan

Druga vrsta od leve proti desni: • Janko Lotrič, Blažev, Selca • Marinka Rihtaršič, Ažmanova, Selca • Marica Jelenc, Lavtarjeva, Golica • Marinka Pfajfar, Petrovcova, Selca • Tončka Marenk, Blažonova, Selca • Polde Marenk, Pikcov, Dražgoše • Ciril Pohleven, Farovškov, Selca • Franc Šifrar, Selca • Marjan Mohorič, Trojarjev, Golica

Tretja vrsta od leve proti desni: • Vinko Bernik, Figlcov, Selca • Janez Šolar, Muhovcov, Selca • Joža Bernik, Figlcov, Selca • Berta Semen • Katrc Marenk, Pikcova, Dražgoše • Minka Mesec • Vika Pohleven, Farovška, Selca • Marjan Čemažar • Franc Hajnrihar, Kosov, Selca • Marica Potočnik, Lovrinova

Četrta vrsta od leve proti desni: • Minka, por. Benedik, Grogcova, Dražgoše • Vera Pečnik, Kožuhova, Selca • Milena Luznar, Žanetova, Selca • Joža, Nastran, Babcn, Selca • neprepoznana • Minka Krek, roj. Pogačnik, Podnatovcova • Peter, Lovrinov iz Lajš

Marica Zajc je povedala še, da so nekateri otroci iz Golice hodili v šolo v Selca k Plajbu, kjer jih je branja, pisanja in verouk učila Ivanka. To je bila skrita šola, ki je delovala po navodilih učiteljice Olge Šmid.

Železniki

Prvo sveto obhajilo v Železnikih leta 1937

Župnik Valentin Bertoneelj s prvoobhajanci leta 1937 v Železnikih. Foto: arhiv Ivane Benedičič, roj. l. 1951, Železniki. Žal nisem našla nikogar, ki bi osebe identificiral.

Prvo sveto obhajilo v Železnikih leta 1938

Razred pri prvem svetem obhajilu v maju 1938, župnik Valentin Bertoncej. Vir in foto: Alojz Žumer, roj. l. 1932, Žumrov

V prvi vrsti od leve na desno sedijo: • Marta Tavčar, Špendalova • Lojzka Benedičič, Cvekova • Bajželj Marica, Bajželjnova • Šapretova Iva • duhovnik Valentin Bertoncej • Rezka Zupanc, Lokačeva • Jožica Markelj, Muhna • Tinka Benedičič, Ivancova • Milica Sedej, Polancova

V drugi vrsti od leve proti desni: • Janko, Kukovcov • Tone Vrhunc, Glavanov • Veni Šuštar, Špendalov • Jože Berce, Dašnica • Heda Demšar • Minka Prezelj, Galetova, Češnjica • Lojze Kristan, Kristanov • Lojze Žumer, Žumrov • Matija Kalan, Škovine • Lovričkov Ciril

V zadnji vrsti od leve proti desni: • Janko Benedičič, Maluzov • Marjan Kramar • Jelo Eržen, Novakov, s Češnjice • Tone Šturm, Jurčikov • Janez Tolar z Jesenovca • Filip Šmid, Plenšakarjev • Janko Cvek

Prvo sveto obhajilo v Železnikih leta 1940

Župnik Valentin Bertoncej s prvoobhajanci leta 1937 v Železnikih. Žal nisem našla nikogar, ki bi osebe identificiral. Foto: arhiv Ivane Benedičič, roj. l. 1951, Železniki

Prvo sveto obhajilo v Železnikih leta 1942

Prvo obhajilo v Železnikih leta 1942. Duhovnik je Rudolf Besel. Fotografirano pred cerkvijo. Vira: Lojze Žumer, roj. l. 1932, in Tončka Šuštar.

Prva vrsta od leve proti desni: • Rezka Osenčič, Šurkova • Minka Kosem, Matičkova • Rezka Benedičič, Lovrencova • Tončka Tavčar, por. Šuštar, Špendalova • župnik Rudolf Besel • Mila Dolenc, Crutova • Matilda Triler, por. Thaler, Kordeževa • Marica Benedičič, Lovričkova • Monika Tušek, Jurčikova

Druga vrsta od leve proti desni: • neprepoznana • Tončka Potočnik, Vesevcova • Marinka Benedičič, Gasna • Dragica Bajželj, Pekova • Minka Lotrič • Jožica Šmid, Froncova • Francka roj. Šmid, por. Blaznik, Plenšakarjeva, Jesenovec • Stanka Tolar, Jesenovec • Stanka Tolar, Katrna, Jesenovec • Rezka Demšar, Kucova

Tretja vrsta od leve proti desni: • Tončka Gortnar, Podlončanova • Jože Lotrič, Fajgeljnov • Marjan Žumer, Žumrov • Janez Jakolič, Luklnov • Jože Logar, Štolmarjev • Franc Kalan, Fajfarjev s Škovin • Janez Kemperle, Kemperlov • pred njim Vinko Rejc

Prvo sveto obhajilo v Železnikih leta 1943

Prvo sveto obhajilo z duhovnikom Beslom leta 1943 v Železnikih. Fotografirano pred Dermotovo kapelico v Železnikih. Foto: arhiv Toneta Tavčarja in Tončke Šuštar. Viri: Ivana Benedičič, Lojze Žumer, Tončka Šuštar.

Prva vrsta od leve, deklice: • dve neprepoznani • Jerčka Lotrič, Gustelnova • Mojca Žumer, Žumrova • župnik Rudolf Besel • Tonka Košmelj (+), Popčova • Francka Šmid, Jesenovec • neprepoznana • Francka Lotrič, Fajgelnova
 Druga vrsta od leve proti desni: • Janez Kosem, Čečn • Milan Trojar, Bundov • Joža Benedičič (+), Maluzov • Jelo Kordež, Triler • Miran Logar (+), Štolmarjev • Jelo Kristan (+) • Tone Gaser (+) • Tone Primožič, Matijovcev (+) • Jože Demšar, Antonov • Janez Gartner, Podlončanov • Jože Benedičič • Tone Tavčar, roj. l. 1935, Špendalov • neprepoznani • Viki Bertoncej, Žnidarjev

Tončka Šuštar, roj. l. 1933, roj. Tavčar, Špendalova, leta 1942 pri prvem svetem obhajilu. Foto: arhiv Toneta Tavčarja in Tončke Šuštar, roj. Tavčar.

Tončkin brat Tone Tavčar pri obhajilu leta 1943. Foto: arhiv Toneta Tavčarja in Tončke Šuštar, roj. Tavčar.

Spomin na prvo sveto obhajilo v Železnikih. Foto: arhiv Tončke Šuštar

Prvo sveto obhajilo leta 1942, pred Dešmanom. Foto: Tone Tavčar, roj. l. 1935

Sprevod pred Dešmanom v Železnikih. Skupino je do Karlinca vodil Jakob Tavčar (1903–1990), tam jih je pogostila Karlincova mama.⁹

Prvo sveto obhajilo v Železnikih leta 1946

Župnik Valentin Bertonec s prvoobhajanci leta 1946 v Železnikih pred poškodovano cerkvijo, na desni viden napis. Foto: arhiv Ivane Benedičič, roj. l. 1951, Železniki

Davča

Obhajilo v Davči leta 1937 z župnikom Andrejem Kopitarjem. Foto: arhiv Ivanke Keržar (roj. Peternelj), roj. l. 1930, Lukove iz Davče, danes Dešmanove Ivanke

Prva vrsta od leve proti desni: • Ivanka Peternelj (por. Keržar), Lukova • Marica Pirih, Brelihova • Veronika, Čemažarjeva • Tončka Čerin, Lovričkova • Milka Bevk, Podgojzdarska • Milka Frelih, Vrhovčeva • Kristina Bevk, Močilarjeva

Druga vrsta od leve proti desni: • Jernej Primožič, Javorjev • Stane Pirih • Viktor Golja, Joželov (stara Zgagova hiša, ubili so ga hlodi) • Mirko Jemec, Jemčev • Tone Biček, Štefanov v bajti pri Šoštarju • Franc Šubic, Bregarški

Prvo sveto obhajilo v Davči leta 1943

Prvo sveto obhajilo v Davči leta 1943. Vodil ga je nemški duhovnik Besel.

V Davči sta molitve vodila Franc Tušek, Klavžon, ter Anton Jemec. Marica Prezelj, roj. l. 1935, Podgrivarjeva, je povedala, da so otroke za sprejem prvega svetega obhajila in birmo večinoma pripravljali doma, saj so bile družine po zaslugi duhovnikov Rudolfa Potočnika in Andreja Kopitarja dobro versko vzgojene. K birmi so otroci odšli leta 1942 v Železnike. V svet prvih modrosti jih je vpeljala Malka Jemec, Jemčeva.¹⁰

Od leve proti desni: • Cilka Peternelj, roj. l. 1936, Jureževa • Marija Prezelj, roj. l. 1935, Majdelcova (Lala, Evlaliya) • Malka Frelih, Bajtarska • Marica roj. Peternelj (por. Prezelj), Zakovkarjeva • neprepoznana • Marija Ambrožič, Čumarjeva • župnik Besel • Ivanka Prezelj, Majdelcova • Niko Prezelj, Žagarjev • Marjan Jemec, Jemčev • Jože Primožič, Javorjev • Janko Jensterle, Plašajterjev • Janko Ambrožič, Čumarjev

Sorica

V Sorici je bilo prvo obhajilo pod okriljem Stanka Vrtovca, otroke pa je pripravljala Julka Frelih. Do druge vojne je bil v Sorici duhovnik Viljem Cunder. Ni znano, kdaj med vojno je bilo v Sorici obhajilo. Nihče nima nobene podobice. Tudi šola je bila neredna, enkrat nemška, drugič slovenska, večinoma pa pouka ni bilo. V Grovgarjevi družini ga je prejela Marica Gaser, roj. l. 1934, kasneje slovesnosti prvega obhajila na Soriškem ni bilo. Kristina in Vera, roj. l. 1935, sta ga prejeli, ko sta bili izgnani, v Špitalu na Koroškem, Kristina pa je bila tudi pri birmi. Julijana se spomni, da je krščeval otroke nemški duhovnik. V času, ko je bilo v navadi, da so otroke nesli h krstu stare dva dni, so med vojno nesli h krstu zelo velike otroke.¹¹

Prvo sveto obhajilo v Sorici okoli leta 1930

Obhajilo v Sorici okoli leta 1930. Foto: arhiv Jožice Jensterle, roj. l. 1932, roj. Šubic, Spodnje Danje. Obhajilo je vodil župnik Viljem Cunder, ki je bil župnik v Sorici v letih 1930–1940. Pregnali in zaprli so ga Italijani, po vojni je bil v Bohinju.

Sv. Lenart

Prvo sveto obhajilo pri Sv. Lenartu leta 1942

Prvo sveto obhajilo pri Sv. Lenartu leta 1942, župnik Anton Švelc. Foto: arhiv Alojzije Zdešar. Vir: Francka Koblar, roj. l. 1935, Faroncova, Martinj Vrh, por. Hosner.

Katehistinja Ančka Mesec, Potočnikova, jih je učila prve misli iz katekizma in molitve. Župnik je bil Anton Švelc. Otroci so imeli osnovo, ki so jo dobili doma. Alojzija Zdešar, roj. l. 1935, roj. Gartner, Brnova iz Golice, poročena v Podpeči pod Kumom, se spominja skromne pogostitve s čajem in piškoti. Alojzija je zadnja deklica v prvi vrsti od leve proti desni.

Prva vrsta od leve proti desni: • Francka Koblar, Faroncova, roj. l. 1935, Martinj Vrh • Nadka, Grogcova • Mariča Urh, Potočnikova • neprepoznana • Milena Tušek, Janezova, Sv. Lenart • drugih nismo prepoznali

Pri Sv. Lenartu je bilo prvo sveto obhajilo leta 1942, leta 1943 in 12. novembra 1944, malo pred miniranjem cerkve. Frančiška Potočnik, roj. l. 1937, Sv. Lenart nad Lušo, pripoveduje: "Župnik Švelc je bil zelo dober. Ker se je skrival, je bil velikokrat zelo nervozen. Bil je zelo natančen. Če otroci nismo znali, nas je odslovil. Po vojni nismo imeli ničesar. Z bratom sva imela ene čevlje, zato sva šla leta 1946 k birmi jaz v Železnike, brat pa v Škofjo Loko."

Marija Gartner, roj. l. 1934, Delobrdarjeva, Sv. Lenart, pa je povedala: "Otroci smo se med vojno učili branja in pisanja s starši doma ali pa so nas učila dekleta. Prvo obhajilo pri Sv. Lenartu je bilo dvakrat, fotografije so se enkrat pokvarile. Po vojni smo zaradi porušene cerkve, župnišča in šole otroci dve leti obiskovali šolo pri Jožku v Luši. Otroci iz Jarčjega Brda smo spadali pod župnijo v Javorjah v Poljanski dolini. Med vojno so k Sv. Lenartu romali ljudje tudi iz Poljanske doline, saj je bil tu edini duhovnik, Švelc. Spomnim se, da sem začela hoditi v šolo po vojni, sprva v Lušo, potem v Javorje. Ko sem bila vprašana, so se vsi otroci obrnili in me gledali ter dejali: Vekala bo! A ne zato, ker ne bi znala, pač pa zato, ker me je bilo sram. Pri Vrbanicu so imeli deset otrok. Kako težko so deklici priskrbeli belo oblekico in bele štumfke. Z otroki se ni nikoli nihče ukvarjal in ne pogovarjal.

Otroci niso vedeli ničesar, niso bili vajeni ljudi. Ko je Švelc fotografiral, je pod Vrbanicovo deklico začelo teči. Od strahu se je polulala. Spomnim se dečka, ki ga je Švelc vprašal, kje je Jezus umrl, pa je dejal, da v postelji."

O verouku med vojnoma pri Sv. Lenartu Ivanka Benedik, roj. l. 1931, Štibernkova iz Rovt, roj. Demšar, pripoveduje: "Po navadi smo ostajali po maši in potem šli sami domov. Ne spomnim se, da bi me bilo kdaj strah. Pri Sv. Lenartu so obiskovali verouk tudi otroci iz oddaljenih vasi."

Verouk med vojno pri Sv. Lenartu

Sv. Lenart, verouk med vojno. Foto: arhiv Jožice Trojar, roj. l. 1935. Vir: Jožica Trojar, roj. l. 1935, Bolterčova, Ojstri Vrh in Francka Koblar, roj. l. 1935, Faroncova, Martinj Vrh.

Prva vrsta od leve proti desni: • Jelica Mohorič, roj. l. 1935, Gaberjelova, Ojstri Vrh • Kajžarjeva, Polancova iz Luše • Cilka, Ludvikova, Kajžarjeva iz Luše • neprepoznana • Nada Tušek, Grogcova • Francka Koblar, roj. l. 1935, Faroncova, Martinj Vrh • Milena, Janezova • Marica, Potočnkova (v reji)

Druga vrsta od leve proti desni: • Leni Lenart, Lenartov, Sv. Lenart • katehistinja Ančka Mesec, Potočnkova • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • neprepoznani • Milan Bajt, Lomarjev • Jože, Gričarjev • Tončka Šuštar, Kajžarjeva, Ojstri Vrh

Tretja vrsta od leve proti desni: • neprepoznani • Stane (†), Zahribov, s klobukom • Črnovec • Pavle, Kovskarjev • Polde Benedik, Štibernkov, Rovte • Pavle Šuštar, roj. l. 1932, Brdarjev, Ojstri Vrh • Jožica Trojar, roj. l. 1935, Boltarčeva, Ojstri Vrh

Verouk, Sv. Lenart med vojno. Foto: arhiv Jožice Trojar, roj. l. 1935, Boltrčova, Ojstri Vrh. Vir: Jožica Trojar in Ivanka Benedik, roj. l. 1931, Štibernkova, Rovte.

Prva vrsta od leve proti desni, letniki rojstva 1930–1933: • Marija Pintar, roj. l. 1930, Črnovcova • Mici Štalc, roj. l. 1930, Miklovcova (v rejništvu) • Buhova, Stirpnik • Rezka iz Leskovic, pestrna pri Podgrivarju v Leskovic • Polda Potočnik, Jernajeva iz Krivega Brda • Tilka Potočnik, Čavnarjeva iz Dragobačka • neprepoznana
 Druga vrsta od leve proti desni: • Silva, Pavletova, Sv. Lenart • neprepoznana • Cilka Dolenc, poročena pri Soršku v Topoljah • Pavla Pegam, Zahribova • Ivanka Koblar, Faroncova, Martinj Vrh • Slava, Zaglobova, Ojstri Vrh • Marica Berce, Dražgoše (sprva so bili pri Štiberniku), Nornovcova, Stirpnik • Ančka, Polancova (služila pri Urbanicu)
 Tretja vrsta od leve proti desni: • katehistinja Marjanca Kokalj, Jurjovceva iz Luše • Rantova, Rantovše • Cilka Demšar, Mlinarjeva, Sv. Lenart • Anica Pegam, Zahribova • Jernajeva, Krivo Brdo • Kokalj, Jurjovceva iz Luše, sestra katehistinje • Medvedova (po vojni odšli v Ameriko) • Trojar, Črnivčeva z Ravni • Cvetka Trojar (†), Boltrčova (umrla leta 1945 za pljučnico) • Ivanka Benedik (Demšar), roj. l. 1931, Štibernkova, Rovte

Prvo sveto obhajilo pri Sv. Lenartu leta 1944

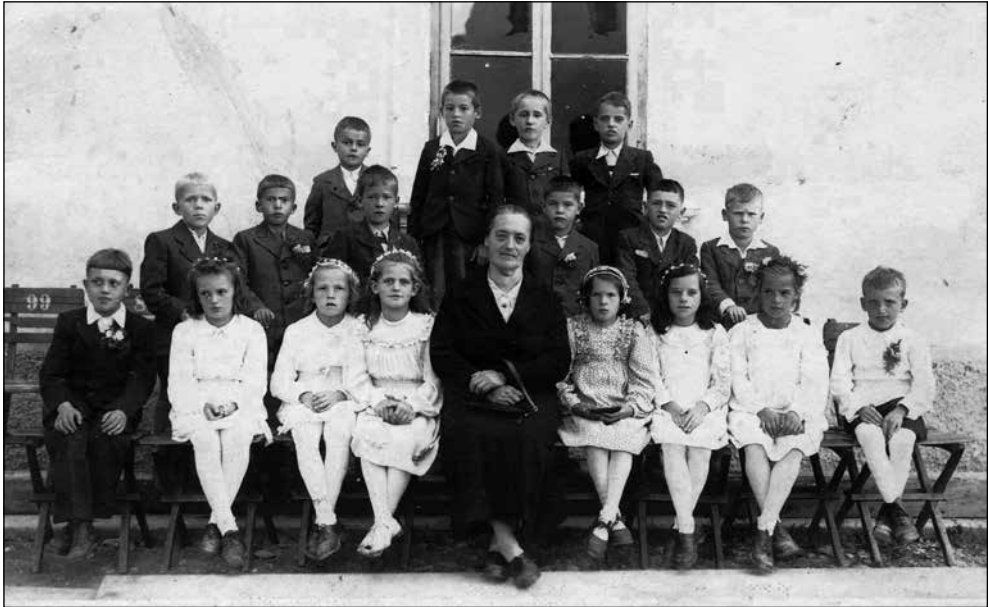
Prvo sveto obhajilo pri Sv. Lenartu. Katehistinja Ančka Potočnik. Foto in vir: Frančiška Potočnik, roj. l. 1937, Sv. Lenart nad Lušo, Čavnarjeva iz Drogobačka.

Frančiška Potočnik pripoveduje: "Obhajilo je bilo 12. novembra 1944. Spomnim se, kako zelo me je zeblo. Otroci smo bili od Sv. Lenarta in okoliških vasi: iz Mlake, Zaprevala in Luše."

Prva vrsta od leve proti desni: • katehistinja Ana Mesec, Potočnkova, por. Rant pri Mark v Luši • Ivan, Mežnarjev, Sv. Lenart • Jelka Benedik, por. Rant, Benedkova iz Luše • Mici Potočnik, Malnska iz Luše • Ivica Potočnik, Miklovcova • Minka iz Mlake pod vojaško cesto (živi na Jesenicah) • Maharjeva Tončka, Martinj Vrh (po vojni so se odselili, danes hiše ni več)

Druga vrsta od leve proti desni: • Franc Bernik, Šinkovcev iz Krivega Brda • Ludvik Bergant, Luša • Zefa Bernik, Kajzarjeva iz Luše • Jože Zore, Mežnarjev, Sv. Lenart • Frančiška Mesec, Glelova, Rovte • Mici Kumer, roj. l. 1936, Zapreval • Marjanca Kokalj, Jurjeva

Bukovica

Prvo sveto obhajilo leta 1945, otroci iz Bukovice in okolice s katehistinjo Marijo Potočnik, Vrbanicevo. Foto: arhiv Janeza Bertoncija, roj. l. 1937, Bukovica.

Prva vrsta od leve proti desni: • Franc Vrhunc, roj. l. 1937, Topolje • Mara Gartner, roj. l. 1936, Blekarjeva, Dolenja vas • Jožica Debeljak, Ledinarjeva, Dolenja vas • Marta Leben, roj. l. 1935, Lebnova, Ševlje • Milena Jauh, roj. l. 1936, Vrbanova, Ševlje • Mara Lušina, Guzijeva, Dolenja vas • Minka Šmid, Štefanova, Bukovica • Janez Rakovec, roj. l. 1938, Pepelov

Druga vrsta od leve proti desni: • Peter Pogačnik (†), roj. l. 1937, Pepelov, Dolenja vas • Janez Bertoncelj, roj. l. 1937, Jožovcev, Bukovica • dva neprepoznana • Mirko Rant, roj. l. 1936, Mehnetov, Dolenja vas • Kalan, Bukovica

Zadnja vrsta: • Franc Šifrar (†), Praprotno • Jože Rihtaršič, Škandrov, Ševlje • Peter Pogačnik, roj. l. 1937, Krempljov • Tone Svoljšak, roj. l. 1936, Tončkov, Dolenja vas

Rudno in Dražgoše

Skupina prvoobhajancev z Rudna in iz Dražgoš, 16. septembra 1945. Foto in vir: Marija Lušina, roj. l. 1938, roj. Gartner, Lpinšarjeva, Dolenja vas.

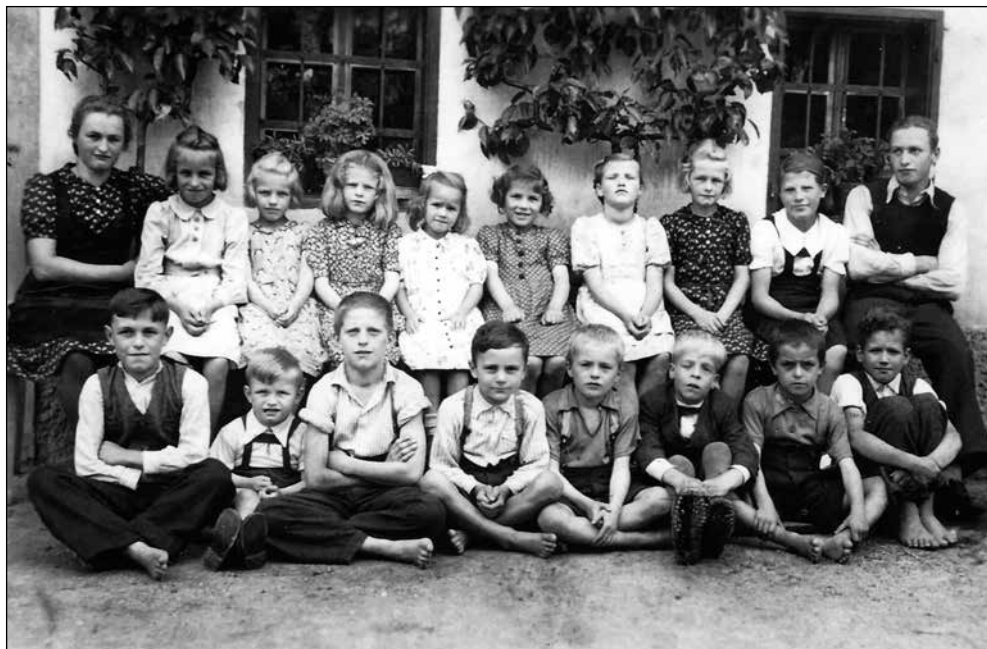
Otroci so fotografirani z učiteljico Alojzijo Jeglič, Matijovcevo iz Podbrezjij.¹² Šola je bila v gasilskem domu na Rudnem. Verouk je poučeval Valentin Bertonec, župnik v Železnikih. Za spomin so prejeli kar podobico g. Pavla Kržišnika s posvetilom. Fotografirali so se pred Kramarjem v Selcih, pogostitev je bila v gostilni na Frtic. Dobili so šalco mleka in bel kruh. Vir: Marija Lušina, roj. 1938, roj. Gartner, Rudno.

Prva vrsta od leve proti desni: • Ivanka Šolar, roj. l. 1937, Koritnikova, Dražgoše • Marija Gartner, roj. l. 1938, Zalogarjeva, Rudno • Ivanka Eržen, roj. l. 1937, Gašperjeva, Rudno • Nežka Kavčič, roj. l. 1939, Bitcova, Dražgoše • Alojzija Jeglič, učiteljica • Anka Megušar, roj. l. 1937, Lukova, Rudno • Slavka Habjan, roj. l. 1937, Ožbicova, Dražgoše • Slavka Lotrič, roj. l. 1939, ta Brinska, Dražgoše • Milka Šolar, roj. l. 1938, Mihova, Dražgoše
 Druga vrsta od desne proti levi: • Polde Gartner (†), roj. l. 1937, Poldetov, Češnjica • Venči Ambrožič (†), roj. l. 1937, Pavlinin • Marica Nastran, roj. l. 1937, Skalovcova, Rudno • Tončka Šolar (†), roj. l. 1937, Rokova, Rudno • Marija Eržen, Gašperjeva, Rudno • Cilka Šolar (†), roj. l. 1939, Kolendrova, Dražgoše • Tone Vrhunc (†), roj. l. 1938, Žagarjev (utonil na Šobčevem bjarju) • Franc Gartner, roj. l. 1937, Novakov z Jelovice
 Tretja vrsta od leve proti desni: • Karel Pintar, roj. l. 1937, Miklavžev, Dražgoše • Lojze Šolar (†), roj. l. 1936, Kolendrov, Dražgoše • Janko Šolar, roj. l. 1937, Kolendrov, Dražgoše • Lojze Bešter (†), roj. l. 1937, Matocov, Rudno • Aleš Potočnik, roj. l. 1937, Bogatejev, Rudno • Janez, Robarski, Dražgoše

Nedeljska šola pri Brnu v Zg. Golici

Ivanka Benedičič, roj. l. 1923, roj. Gartner, Jeralova, Brnova iz Golice, pripoveduje: "Pouka ni bilo. V začetku so otroci sicer obiskovali nemško šolo v Selcih. Niso razumeli učiteljev, oni pa ne njih. Kmalu se je taka šola zaključila. Vsako nedeljo popoldne sem učila verouk. Mlajša sestra Mici je šla nekoč z lenarškim župnikom Švelcem od maše. Ko je zvonilo poldne, sta zmolila Angel Gospodov. Ni se mogel načuditi, da zna moliti. Povedala mu je, da jih učim. Dejal ji je, naj pridem k njemu. Dal mi je katekizem in navodila, kako naj učim otroke iz Ojstrega Vrha in Golice. Bili so pridni. Sedeli so okrog mize, jaz sem jim pripovedovala. Ponavljali smo, morali pa so odgovarjati na vprašanja, ki mi jih je dal župnik Švelc. Tudi moj brat Jakob (1926–1945) jih je učil brati in pisati. Kakšno uro smo se učili, nato pa smo se igrali pred hišo. Na fotografiji z bratom vrtiva vrv, otroci skačejo. Imeli smo se zelo lepo. Tudi odnos do nedelje je bil drugačen."

Kasneje šole ni bilo več. Učila jih je Ivanka Gartner, roj. l. 1923, Brnova. Imeli so verouk, pripravo na birmo, molitve, pisanje.

Nedeljska šola pri Gartnerjevih v Brnu v Zgornji Golici leta 1942. Foto: arhiv Marije Gasser

Spredaj od leve proti desni: • Filip Gartner, roj. l. 1930, Brnov • Pavle Gartner (1940–1943), Brnov • Franc Šuštar (1932–1992), Kajžlarjev, Ojstri Vrh • Filip Šuštar, roj. l. 1935, Kosov, Ojstri Vrh • Tine Šuštar (1937–1995), Brdarjev • Marjan Mohorič (1935–2005), Trojarjev, Ojstri Vrh (avtoričin stric, glej čevlje) • Pavle Šuštar, roj. l. 1935, Brdarjev, Ojstri Vrh • Adolf Mohorič (1931–2002), Trojarjev (avtoričin oče)

Druga vrsta od leve proti desni: • Ana Gartner, roj. l. 1933, Brnova • Alojzija Gartner, roj. l. 1935, Brnova • Tončka Šuštar, roj. l. 1935, Kajžarjeva iz Ojstrega Vrha • Ida Mohorič, roj. l. 1937, Trojarjeva (avtoričina teta) • Marica Jelenc, roj. l. 1935, Lavtarjeva • Jožica Trojar, roj. l. 1935, Boltarčova • Mici Gartner, roj. l. 1931, Brnova • Polda Mohorič, roj. l. 1930, Kruljcova • Jakob Gartner (1926–1945), Brnov

Nedeljska šola pri Brnu v Golici. Foto: arhiv Ivanke Benedičič, roj. l. 1923, Jeralove, roj. Gartner, Brnove iz Golice.

Kaj vse je čutiti iz fotografije? Veselje, v ozadju oče, ki je tragično končal skupaj s sinom, vpisana sta na spominski plošči v Selcih. Čeprav ni bilo izobilja, so otroci urejeni, prisotnost skromnosti je duhovno bogastvo! Fotografije so nastale v malem časovnem razmiku leta 1943. Fotografiral jih je Franc Bešter (1914–2006), Kalkan iz Selc.

Ko otrok doseže določeno zrelost, tako v osebnem kot krščanskem življenju, je treba prejeti drugi zakrament – obhajilo, od katerega so odvisni vsi ostali zakramenti, brez tega zakramenta ne bi bilo ostalih zakramentov.

Prvo sveto obhajilo se vsakemu vtisne v spomin. Vsaka fotografija ima svojo zgodbo oz. svoje zgodbe. Najbolj me je prevzelo, da sem, ko so mi povedali ime koga na sliki, našla podobnost z vnuki, sorodniki in potem vedela, kateri hiši in sorodstvu pripadajo.

Zraven dodam, kar so mi povedali, tako da je razvidno marsikaj. Živeli so skromno, pošteno, privzgojena jim je bila delavnost in vera. Včasih izvem tudi tragično zgodbo družine kot npr. v primeru deklice Francke Koblar, roj. l. 1935, iz Martinj Vrha, Faroncove, ki je izgubila mamo pri dveh letih in pol, pri desetih očeta. Nekateri otroci so bili v rejniških družinah, nekaterih starši niso mogli preživeti, pa so otroke že zgodaj oddali za pestrne, pastirje. V šolo in k verouku pa so jih pošiljali. Otroke iz dražgoških družin je po tragediji sprejela in jim nudila dom cela dolina.

Fotografije smo podpisali, kolikor jih je bilo moč podpisati. Med seboj so se poznali le otroci, ki so živeli skupaj v vaseh, zato jih je bilo na marsikateri fotografiji kar težko prepoznati ali niso mogli prepoznati vseh. Bil je izjemen čas, mnogi med njimi so se videli le ob slovesnosti ali ob verouku. Mnogo jih ne živi več ali živijo drugje. Nekatero poznam že dolgo. Nekateri so se zelo spremenili, marsikoga prepoznam po podobi, ko mi zanj povedo. Dolina je v marsičem posebna, tudi v tem, da sta bila na Selškem dva duhovnika, marsikje jih sploh ni bilo. Opravljala sta težko, nevarno, zahtevno in plemenito delo.

Ko je čas težak, se ljudje veliko zatekajo v cerkev, zato so bile takrat vse cerkve polne. Vsak pripovedovalec je poudaril, da so iz molitve črpali neverjetno moč za preživetje. Nabrala so se leta, pri mnogih je ostal čil spomin za imena, na dogodek.

Od leve: Pavle Šuštar, roj. l. 1935, Brdarjev, Ojstri Vrh; Tine Šuštar (1937–1995), Brdarjev, Ojstri Vrh; Filip Šuštar, roj. l. 1935, Kosov, Ojstri Vrh in Franc Šuštar (1932–1992), Kajžlarjev, Ojstri Vrh.
Foto: arhiv Filipa Gartnerja, roj. l. 1930, Golica

Nedeljska šola pri Brnu v Golici. Levo Alojzija Gartner, roj. l. 1935, Brnova, desno Marica Jelenc, roj. l. 1935, Lavtarjeva.

Sam prispevek je bil zelo zahteven, zato dopuščam možnost napak. Kdor koli prepozna koga, ki ga nisem identificirala ali sem ga identificirala napačno, naj mi pomaga dopolniti imena.

Opombe:

- ¹ Vir: Ivanka Benedičič, roj. Gartner, 1923.
- ² Simon Lorber, Selška dolina in cerkev med drugo svetovno vojno, Diplomaska naloga, Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, 1996.
- ³ Župnijska kronika Davča, Mrliška knjiga.
- ⁴ Simon Lorber, Selška dolina in cerkev med drugo svetovno vojno, Diplomaska naloga, Teološka fakulteta UNI v Ljubljani, 1996, str. 92.
- ⁵ SI_ZAL_ŠKL/0222, Osnovna šola Davča, t. e. 13, Kronika 1945–1973.
- ⁶ SI_ZAL_ŠKL/0222, Osnovna šola Podlonk, t. e. 13, Kronika 1946–1971.
- ⁷ Firmungsprotokol der Pfarre Eisern (Birmanska knjiga Železniki, Župnijski arhiv Železniki).
- ⁸ Kramarjeva gospa je hišo zapustila cerkvi. Kasneje sta tu stanovala Olga in Lojze Šmid, ugledna in spoštovana Selčana.
- ⁹ Tončka Šuštar je povedala, da je z velikim veseljem pekla, stregla pri mnogih cerkvenih slovesnostih. V njeni hiši so se delali tudi venci. Bila je med tistimi, ki so nesle monštranco iz cerkve sv. Antona k Logarju v Grapo in jo zakopale. Tako se je ta del cerkvene dediščine ohranil.
- ¹⁰ Julijana Gaser, roj. 1940, Grovgarjeva, Spodnje Danje, v knjigi Vasi pod Ratitovcem, str. 94.
- ¹¹ Julijana Gaser, roj. l. 1940, Grovgarjeva, Spodnje Danje, v knjigi Vasi pod Ratitovcem, str. 94.
- ¹² Bila je sestra Josipa Jegliča, ki je bil poročen s Kalanovo Milko iz Selc. Znana je anekdota, da je svojega nečaka pred vojno prinesla v košu v Dražgoše, ker je želel iti z njo.